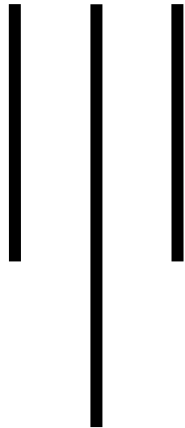

सूर्योदय नगरपालिकाको

सूर्योदय नगरपालिकाको कर तथा गैर कर राजस्व लगाउने र उठाउने सम्बन्धमा
व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७५

सूर्योदय नगरपालिकाको कर तथा गैर कर राजश्व लगाउने र उठाउने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७५
विषय सूची

प्रस्तावना.....	६
परिच्छेद -१	६
प्रारम्भिक.....	६
१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ.....	६
२. परिभाषा.....	६
३. व्याख्या.....	६
परिच्छेद - २	६
४. कर तथा गैरकर राजश्व सम्बन्धी सामान्य सिद्धान्त.....	६
परिच्छेद - ३	७
५. कर प्रशासन.....	७
६. कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था.....	७
७. कर अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार.....	७
८. अधिकार प्रत्यायोजन.....	७
९. प्रत्यायोजित अधिकार र जिम्मेवारी.....	७
परिच्छेद - ४	७
१०. सम्पत्ति कर.....	७
११. घरबहाल कर.....	९
१२. घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क.....	९
१३. सवारी साधन कर.....	१०
१४. भूमिकर (मालपोत).....	१०
१५. मनोरञ्जन कर:.....	१०
१६. विज्ञापन कर:.....	११
१७. व्यवसाय कर:.....	११
परिच्छेद- ५	११
१८. करदाताको पहिचान तथा दर्ता:.....	११
१९. करदाताको दायित्व:.....	११
२०. करदाताको अधिकार:.....	१२

२१. करदाताको प्रतिनिधित्व:.....	१२
परिच्छेद ६	१२
२२. विवरण दाखिला दिन आदेश दिन सक्ने:.....	१२
२३. विवरण सच्याउन सकिने:.....	१२
परिच्छेद - ७	१२
२४. कर दाखिला गर्नुपर्ने	१२
२५. कर दाखिलाको निस्सा दिनु पर्ने	१२
परिच्छेद - ८	१२
२६. कर फिर्ता सम्बन्धी व्यवस्था.....	१२
२७. कर समायोजन सम्बन्धी व्यवस्था.....	१३
परिच्छेद - ९	१३
२८. कर परीक्षण र कर निर्धारण.....	१३
२९. कर निर्धारणको सूचना.....	१३
परिच्छेद - १०	१३
३०. कर संकलन सम्बन्धी व्यवस्था	१३
३१. किस्ताबन्दीमा कर असुली	१४
परिच्छेद - ११	१४
३२. जरिवाना लाग्ने:.....	१४
३३. व्याज लाग्ने.....	१४
३४. अभिलेख नराखेमा शुल्क लाग्ने	१४
३५. समयमा विवरण दाखिला नगरेमा शुल्क लाग्ने	१४
३६. झुठा विवरण दिएमा शुल्क लाग्ने.....	१४
३७. व्याज नलाग्ने.....	१४
परिच्छेद-१२	१४
३८. पूर्वदिश माग गर्न सक्ने.....	१४
३९. प्रशासकीय पुनरावलोकन हुन सक्ने.....	१४
४०. प्रशासकीय पुनरावलोकनको प्रक्रिया	१४
परिच्छेद - १३	१५
४१. उजुरी नलाग्ने.....	१५
४२. पुनरावेदन दिन सक्ने	१५
परिच्छेद - १४	१५

४३. सेवाशुल्क तथा दस्तुर.....	१५
४४. पर्यटन शुल्क	१५
४५. सवारी साधन पार्किङ शुल्क	१५
४६. वहाल विटौरी शुल्क	१५
४७. जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु शुल्क	१५
४८. केवलकार शुल्क.....	१५
४९. डुंगा परिवहन (बोट सेवा) शुल्क	१५
५०. अन्य शुल्क लगाउन सक्ने	१५
५१. छुट वा मिनाहा	१६
परिच्छेद-१५	१६
५२. नेपाल सरकारसँग समन्वय.....	१६
५३. प्रदेश सरकारसँग समन्वय	१६
५४. केन्द्रीय बैंकसँग समन्वय	१६
५५. अन्य निकाय, कार्यालय र संस्थासँग समन्वय.....	१६
परिच्छेद-१६	१७
५६. राजस्व सम्बन्धी नयाँ प्रस्ताव :.....	१७
५७. सूचना सार्वजनिक गर्नुपर्ने	१७
परिच्छेद- १७	१७
५८. विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गर्न सक्ने	१७
५९. ठेक्कामा लगाउन नपाइने.....	१७
६०. अनुसूचीमा हेरफेर.....	१७
६१. कागजातको ढाँचा.....	१७
६२. सूचना तामेली रित पुगेको मानिने.....	१७
६३. कागजातको अभिलेख राख्ने.....	१७
६४. अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने:.....	१८
६५. आदेश वा निर्देशन दिनसक्ने:.....	१८
६६.कर अधिकृतको परिचयपत्र:.....	१८
६७.विभागिय कारवाहि र सजाय हुने:	१८
६८.पुरस्कृत गर्न सक्ने:	१८
६९. म्याद हदम्याद नजाने:	१८

७०.निर्देशिका वा दिग्दर्शन (म्यानुअल) बनाउने अधिकार:	१८
अनुसूची - १	१९
अनुसूची २	१९
अनुसूची-३	२०

सूर्योदय नगरपालिकाको कर तथा गैर कर राजस्व लगाउने र उठाउने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७५

नगर सभाबाट पारित मिति:- २०७५/०३/१६

प्रमाणिकरण मिति :- २०७५/०३/२२

प्रस्तावना : नगरपालिकाको समग्र विकासका लागि नगरपालिकामा राजस्व लगाउने तथा उठाउने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नगरपालिकाको सभाले नेपालको संविधानको धारा २२६ को उपधारा (१) बमोजिम यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१। संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम "सूर्योदय नगरपालिकाको कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५" रहेको छ ।

(२) यो कानून सूर्योदय नगरपालिका भर लागू हुनेछ र यस कानून बमोजिमको कर वा राजस्व बुझाउनु पर्ने दायित्व भएको व्यक्ति जहाँसुकै रहे बसेको भए पनि निजको हकमा समेत लागू हुनेछ ।

(३) यो कानून मिति २०७५ साल श्रावण १ गते बाट प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कानूनमा —

(क) "कम्पनी" भन्नाले प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम संस्थापन भएको कम्पनी सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्थालाई समेत जनाउँछ ।

(ख) "कर" भन्नाले परिच्छेद ४ बमोजिम लागेको वा लाग्ने कर सम्झनु पर्छ ।

(ग) "कर अधिकृत" भन्नाले स्थानीय सरकारले दफा ६ बमोजिम नियुक्त गरेको कर अधिकृत सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कर अधिकृतको रूपमा काम गर्न जिम्मेवारी सुम्पेको वा कर अधिकृतको प्रत्यायोजित अधिकार प्रयोग गर्ने स्थानीय सरकारको अधिकृत कर्मचारीलाई समेत जनाउँदछ ।

(घ) "कर एकाई" भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकामा कर सम्बन्धी काम, कारवाही र निर्णय गर्ने नगरपालिकाको विभाग, महाशाखा, शाखा वा सो प्रयोजनको लागि तोकिएको कार्यालयको रूपमा रहेको नगर कार्यपालिकाअन्तर्गतको संगठन संरचना सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "करदाता" भन्नाले कर तिर्नु पर्ने कर्तव्य भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कर अधिकृतले कुनै करको विवरण बुझाउन सूचना दिएको वा अरु कुनै कारवाही प्रक्रिया शुरु गरेको व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ ।

(च) "कर निर्धारण" भन्नाले कर निर्धारण सम्झनु पर्छ र सो शब्दले पुनः कर निर्धारण र अतिरिक्त कर निर्धारणलाई समेत जनाउँछ ।

(छ) "गैरकर" राजस्व भन्नाले परिच्छेद — १४ बमोजिम लाग्ने वा लागेको गैरकर राजस्व लाई सम्झनु पर्छ ।

(ज) "परिवार" भन्नाले प्राकृतिक व्यक्तिको पति, पत्नी र अंश छुट्टिए वा नछुट्टिएका नाबालिग सन्तान समेत सम्झनु पर्छ ।

(झ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले नगरपालिकाको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा काम गर्ने कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "फर्म" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको वा दर्ता नभएको जुनसुकै फर्म सम्झनु पर्छ ।

(ट) "व्यक्ति" भन्नाले कर तिर्नुपर्ने दायित्व भएको जुनसुकै व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "सभा" भन्नाले नगरपालिकाको सभा सम्झनु पर्छ ।

(ड) "स्थानीय" सरकार भन्नाले स्थानीय तहको कार्यकारिणी अधिकार प्रयोग गर्ने सूर्योदय नगरकार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

(ढ) "संविधान" भन्नाले नेपालको संविधान सम्झनु पर्छ ।

३. व्याख्या : यो कानूनमा परिभाषा गरिएका लवजको सोही अनुसार र अरुमा प्रचलित कानून व्याख्या सम्बन्धी संघीय ऐन तथा दफा ४ बमोजिमका सिद्धान्तका आधारमा गरिनेछ ।

परिच्छेद - २

राजस्व सम्बन्धि सामान्य सिद्धान्त

४. कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी सामान्य सिद्धान्त: (१) कर राजस्व देहायका सिद्धान्तलाई आधार लिई लगाइनेछ :-

(क) कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा ।

(ख) कर प्रणाली समानता र न्यायमा आधारित रहने गरी

- (ग) सरल, पारदर्शी र मितव्ययी हुने गरेर ।
  - (घ) नागरिकलाई सुविधा हुने किसिमबाट ।
  - (ङ) स्वेच्छिक रूपमा कर तिर्न प्रेरित हुने वातावरण सृजना गरेर ।
  - (च) करको आधार, करको दर र कर तिर्ने अवधी निश्चित गरेर ।
  - (छ) पञ्चातदर्शी असर नपर्ने गरेर ।
- (२) गैरकर राजस्व लगाउँदा र उठाउँदा उपलब्ध गराइने सेवा, सहूलियत र सुविधाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मानी लगाइने र उठाइनेछ ।

परिच्छेद - ३

कर प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था

५. **कर प्रशासन:** (१) नेपालको संविधानको व्यवस्था अनुरूप आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रको कर तथा गैरकरको प्रशासन सूर्योदय नगरपालिकाले गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कर प्रशासन व्यवसायिक, दुरुस्त र प्रभावकारी बनाउन आवश्यकता अनुसार कर एकाई रहन सक्नेछन् ।
६. **कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था:-** (१) नगर सभाबाट स्वीकृत दरवन्दी अनुसारका विभिन्न तहका कर्मचारी कर एकाईमा रहन सक्नेछन् ।
- (२) कर एकाईमा नगर कार्यपालिकाको कार्यालयले प्रचलित कानून बमोजिम स्वीकृत दरवन्दीका आधारमा एक वा सो भन्दा बढी तहका कर अधिकृतहरू, कर सहायक तथा सहयोगीहरूलाई काममा लगाउन सक्नेछ ।
७. **कर अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार :** यस कानूनमा अन्यत्र उल्लेख भएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त कर अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-
- (क) करदाता दर्ता गर्ने ।
  - (ख) करदाता बाट विवरण प्राप्त गर्ने ।
  - (ग) कर परीक्षण तथा अनुसन्धान गर्ने ।
  - (घ) कर संकलन गर्ने ।
  - (ङ) कर तथा गैरकर राजस्व चुहावट रोक्न आवश्यक कार्य गर्ने ।
  - (च) करदाता मैत्री वातावरण बनाउन उपयुक्त र आवश्यक कार्य गर्ने ।
  - (छ) कर सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
  - (ज) कर कानून र कर प्रशासनका क्षेत्रमा सुधार गर्नुपर्ने विषयमा नगरपालिकालाई सुझाव दिने ।
  - (झ) राजस्वको प्रक्षेपण गर्न आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने ।
  - (ञ) करदाताका खातापाता र हरहिसाब दुरुस्त राख्न लगाउने ।
  - (ट) कर सम्बन्धी अभिलेख दुरुस्त राख्ने ।
  - (ठ) कर सम्बन्धी अन्य काम गर्ने ।
८. **अधिकार प्रत्यायोजन :** (१) नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले संविधान र यस कानून बमोजिम आफूमा रहेको कर तथा राजस्व उठाउने अधिकार कर अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
- (२) कर अधिकृतले आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार आफ्नो सामान्य रेखदेख र नियन्त्रणमा रहने गरी आफू मातहतको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
- (३) कर अधिकृतले आफूलाई प्राप्त अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने सम्बन्धमा नगर प्रमुख / नगर कार्यपालिका बाट कुनै खास निर्देशन भएकोमा सोही बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
९. **प्रत्यायोजित अधिकार र जिम्मेवारी :** (१) दफा ८ बमोजिम प्रत्यायोजन गरिएको अधिकारको जिम्मेवारी अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने अधिकारीमा रहनेछ ।
- (२) दफा ८ बमोजिम प्रत्यायोजित अधिकार प्रयोग गर्नेले सो अधिकारको प्रयोग गर्दा अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने अधिकारी प्रति उत्तरदायी रही प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ४

कर राजस्व सम्बन्धी व्यवस्था

१०. **सम्पत्ति कर :** (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेको सम्पत्ति कर लगाउने भनी तोकेको घर जग्गामा मूल्याङ्कित रकमको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भएको दरले सम्पत्ति कर लगाउने र उठाउनेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिमको सम्पत्ति कर लगाउने भनी तोकेको घर र जग्गा बाहेकका अन्य जग्गा भएमा दफा १४ बमोजिम भूमिकर (मालपोत) लगाउनु र असुल उपर गर्नु पर्नेछ ।
- (३) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको घर जग्गाको अभिलेख प्रत्येक वर्ष दुरुस्त मिलाई राख्नु पर्नेछ ।
- (४) सम्पत्ति कर निर्धारणका लागि सम्पत्ति मूल्यांकन देहाय बमोजिम गरिनेछ :
- (क) घरको बनौट (कच्ची वा पक्की) ।
- (ख) घरजग्गासँग सडक वा बाटो जोडिएको वा नजोडिएको र जोडिएको भए पक्की, कच्ची वा गोरेटो जस्तो बाटोको प्रकृति र राजमार्ग, मुख्य सडक वा सहायक सडकसँगको दुरी ।
- (ग) घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था ।
- (घ) सम्पत्ति मूल्यांकन गर्दा अनुसूची १ बमोजिम हास कट्टी गरी खुद सम्पत्ति कायम गरिनेछ ।
- (ङ) खण्ड (घ) बमोजिम कायम भएको खुद सम्पत्तिमा पाँच प्रतिशत मर्मत संभार खर्च कट्टी गर्न दिइनेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम घर जग्गा मूल्यांकन गर्न देहायको घर जग्गा मूल्यांकन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।
- (क) नगर कार्यपालिकाले तोकेको ईञ्जिनियर वा प्राविधिक - संयोजक
- (ख) नगर कार्यपालिकाले तोकेको घरजग्गा सम्बन्धी विज्ञ एक जना — सदस्य
- (ग) कर एकाईको प्रमुख — सदस्य सचिव
- (६) घरजग्गा मूल्यांकन समितिले नगरपालिकाको निर्वाचित प्रतिनिधि वा अधिकृत वा अन्य कुनै विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।
- (७) घरजग्गा मूल्यांकन समितिले प्रत्येक पाँच वर्षमा घर जग्गा मूल्यांकनका आधार र दररेटको सुझाव सिफारिस गर्न सक्नेछ ।
- (८) घरजग्गा मूल्यांकन समितिले बैठकको कार्यविधि आफै निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
- (९) उपदफा (५) बमोजिम गठीत मूल्यांकन समितिले गरेको मूल्यांकनमा चित्त नबुझे करदाताले उपदफा (१) बमोजिम गठीत मूल्यांकन पुनरावलोकन समिति समक्ष निवेदन गर्न सक्नेछ ।
- (१०) उपदफा (९) बमोजिम पुनरावलोकन प्रयोजनकालागि देहायको घर जग्गा मूल्यांकन पुनरावलोकन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।
- (क) सम्बन्धित वडासमितिले तोकेको निर्वाचित प्रतिनिधि - संयोजक
- (ख) नगर कार्यपालिकाले तोकेको ईञ्जिनियर वा प्राविधिक - सदस्य
- (ग) कर एकाईको प्रमुख — सदस्य सचिव
- (११) सम्पत्ति करको प्रयोजनको लागि सम्पत्तिको स्वामित्व देहायको व्यक्तिमा रहेको मानिनेछ:
- (क) आर्थिक वर्षको पहिलो दिन जुन सम्पत्ति जसको स्वामित्वमा रहेको छ सो सम्पत्ति सोही व्यक्तिको नाममा ।
- (ख) कुनै सम्पत्ति एक भन्दा बढी व्यक्तिहरूको संयुक्त स्वामित्वमा रहेकोमा स्वामित्व स्पष्ट भएकोमा सोही अनुसार र अन्यथा सबैको बराबर हक ।
- (१२) करदाताले प्रत्येक वर्ष कर निर्धारणका लागि मंसिर मसान्त भित्र अनुसूची ३ को ढाँचामा नगरकार्यपालिकाको कार्यालय/वडा कार्यालयमा विवरण पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (१३) सम्पत्तिको विवरण सम्पत्ति धनी स्वयंले पेश गर्नु पर्नेछ । यसरी विवरण पेश गर्न नगर क्षेत्रभित्र रहेको सम्पूर्ण सम्पत्तिको विवरण एकिकृत रूपमा आफ्नो सम्पत्ति रहेको वडाहरू मध्ये कुनै एक वडामा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (१४) उपदफा (१३) बमोजिम सम्पत्ति धनी स्वयं उपस्थित भई विवरण दाखिला गर्न नसकेमा सगोलको परिवारका कानुन बमोजिम उमेर पुगेका कुनै सदस्यले वा सम्पत्ति धनीको वारेसनामा प्राप्त व्यक्तिले दाखिला गर्न सक्नेछन् । परिवारका अन्य सदस्य नभएका नाबालक तथा अशक्तका हकमा वडा समितिको सिफारिश सहित निजको संरक्षकले सम्पत्ति विवरण बुझाउन सक्नेछ ।
- (१५) संयुक्त स्वामित्वमा रहेको सम्पत्तिको विवरण सम्पत्ति धनीहरूले संयुक्त रूपमा वा सोमध्ये कुनै एकजनाले दाखिला गर्न सक्नेछ ।
- (१६) करदाताले भरेको विवरण तथा प्रमाण जाँच गरी दर्ता गर्न नगरपालिकाले कर्मचारी वा टोली खटाउन सक्नेछ । यस्ता कर्मचारी वा टोलीले बुझ्न चाहेको सूचना वा माग गरेको विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित सम्पत्ति धनीको कर्तव्य हुनेछ ।
- (१७) प्रचलित कानुन बमोजिम नक्सापास गरी निर्माण गर्नुपर्ने तर नक्सा पास नगरी निर्माण भएका संरचनाको सम्पत्ति विवरण बुझ्दा नगरपालिकाले नक्सापास दस्तुरबापत लाग्ने रकमको अनुमान गरी सो को दुई गुना धरौटी लिई सम्पत्ति विवरण स्वीकार गर्न सक्नेछ । यस्ता संरचनाको हकमा करदाताले दिएको विवरणलाई नै आधार मानी घरको आकार, प्रकार एवं निर्माण मिति कायम गरी सम्पत्तिको मूल्यांकन गरिने छ । यो ब्यवस्था भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड पालना नभई निर्माण भएका संरचनाहरूको हकमा पनि लागू हुनेछ ।
- तर, यसरी संरचनाको विवरण स्वीकार गरिएको कारणले यस्ता भवन नक्सा पास भएको वा मापदण्ड पुगेको मानिने छैन ।
- (१८) सम्पत्ति धनीहरूलाई विवरण फाराम भर्न सहयोग गर्नका लागि नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार स्थानीय संघसंस्था, सामुदायिक संस्था, टोल विकास संगठन तथा स्वयंसेवकहरूलाई परिचालन गर्न सक्नेछ ।
- (१९) उपदफा (१८) बमोजिमका संघ, संस्था, संगठन तथा स्वयंसेवकहरू परिचालन गर्दा सम्पत्ति करसम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्नु पर्नेछ ।

- (२०) कर तिर्ने दायित्व भएका कुनै सम्पत्ति धनीको जग्गामा निजको मञ्जुरनामा लिई अर्को व्यक्तिले संरचना निर्माण गरेमा संरचना समेतको विवरण दाखिला गर्ने तथा कर बुझाउने दायित्व सम्बन्धित जग्गा धनीको हुनेछ ।
- (२१) मूल्याङ्कन समितिले सम्पत्ति कर लगाउन योग्य मूल्य निर्धारण गर्न सिफारिस गर्दा देहायका आधारमा गर्नेछः-
- (क) सम्पत्ति कर लगाउन योग्य मूल्य निर्धारण गर्दा प्रचलित बजार भाउलाई आधार मान्ने,
(ख) भौतिक संरचनाको मूल्य प्रचलित बजार भाउबाट कायम हुन आएको मूल्यमा हासकट्टी गर्ने,
(ग) खण्ड (क) बमोजिम मूल्याङ्कन गर्ने प्रयोजनको लागि हासकट्टी गर्दा संरचनाको बनेटको आधारमा प्रत्येक वर्ष अनुसूची १ बमोजिम गर्ने,
(घ) जग्गा बाहेक अन्य भौतिक संरचनाको मूल्याङ्कन दर संरचनाको बनेट, त्यसको आर्थिक उपयोगको महत्वको आधारमा मूल्य निर्धारण गर्ने,
(ङ) भौतिक संरचनाको मूल्य निर्धारण गर्दा क्षतिग्रस्त वा भत्केको अवस्था भएमा क्षतिग्रस्त वा भत्केको भाग बराबरको मूल्य घटाउने ।
- (२२) यस दफा बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने कर प्रत्येक आर्थिक वर्षको मंसिर मसान्त भित्र कर एकाईमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (२३) नाबालकको नाममा रहेको सम्पत्तिमा लाग्ने सम्पत्ति कर दाखिला गर्ने दायित्व निजको संरक्षक वा माथवर व्यक्तिको हुनेछ ।
- (२४) कर नलाग्ने :- यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको सम्पत्तिमा सम्पत्ति कर लाग्ने छैन :-
- (क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय सरकारको स्वामित्वमा रहेको घर र जग्गा,
(ख) सरकारी अस्पतालको भवन र जग्गा,
(ग) गुठीको स्वामित्वमा रहेको जग्गा,
(घ) सरकारी शिक्षण संस्था र अन्य सरकारी निकायको स्वामित्वमा रहेको भवन र जग्गा,
(ङ) धार्मिक संस्था (मन्दिर, गुम्बा, चर्च, मस्जिद आदि) को भवन र जग्गा,
(च) खानेपानी सङ्कलन पोखरी, हवाई मैदान, विद्युत उत्पादन गृह, मसानघाट, बसपार्क, रंगशाला, उद्यान, पार्क जस्ता सार्वजनिक उपयोगका स्थलहरू,
(छ) राजदूतावास, वाणिज्य नियोग, कुटनैतिक नियोगका भवन र जग्गा ।
- (२५) उपदफा (२४) बमोजिम सम्पत्ति कर नलाग्ने भनी तोकिएको सम्पत्तिमा प्रचलित कानून बमोजिम सम्पत्ति कर लाग्ने कुनै व्यक्ति, संघ, संस्था वा निकायले निश्चित अवधिसम्म प्रयोग गर्ने गरी कुनै संरचना निर्माण गरेमा यस्तो संरचनाको विवरण दाखिला गर्ने र सम्पत्ति कर बुझाउने दायित्व सम्बन्धित निर्माणकर्ताको हुनेछ ।
- (२६) नगरपालिकाले सम्पत्ति कर व्यवस्थापन गर्न कम्प्युटरीकृत प्रविधि प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

११. घरबहाल कर : (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र बहालमा लगाएको घरको आकार, प्रकार, बनेट र चर्चेको जग्गा (प्लिनथ एरिया) को आधारमा घर बहाल आय रकमको आर्थिक ऐनले निर्धारण गरेको प्रतिशतका दरले घर बहाल कर लगाईअसुल उपर गर्नेछ ।

स्पष्टिकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि घर भन्नाले भवन, गोदाम, टहरा, छप्प (सेड), कारखाना र यस्तै पक्की वा कच्चा संरचना सम्झनु पर्छ ।

- (२) घर बहालमा लगाउने व्यक्ति घर बहाल करको करदाता हुनेछ । कम्पनी वा संस्था मार्फत घर बनाई घर बहालमा दिएको हकमा उक्त कम्पनी वा संस्था घर बहाल करको करदाता हुनेछ ।
- (३) घर बहालमा दिँदा प्रत्येक घरधनीले सम्झौता गरी त्यस्तो सम्झौताको प्रति वा सम्झौतामा संशोधन गरिएमा सोको विवरण सो कार्य भएको मितिले पैंतीस दिनभित्र कर एकाईमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै कार्यालय, कम्पनी, फर्म, एजेन्सी, परामर्शदाता वा जुनसुकै प्रकारको संगठित संस्थाले घर बहालमा लिएकोमा बहाल भुक्तानी गर्दा अग्रिम बहाल कर कट्टी गरी घरधनीका तर्फबाट कर एकाईमा घर बहाल कर बुझाउनु पर्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गरी दाखिला गर्नु पर्ने घर बहाल कर कट्टी भएको महिना पछिको महिनाको २५ गते भित्र दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (६) घर बहालको प्रयोजनको लागि नगर सभाले न्यूनतम मासिक घर बहाल रकम निर्धारण गरी लागु गर्न सक्नेछ ।
- (७) न्यूनतम मासिक घर बहाल रकम निर्धारण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था निर्देशिकामा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
- (८) घर बहालमा दिने घरधनीले घर बहाल करको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्षको मंसिर मसान्त भित्र दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (९) यस दफा बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने कर प्रत्येक आर्थिक वर्षको मंसिर मसान्त भित्र दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (१०) एक आर्थिक वर्षको घर बहाल कर एकमुष्ट अग्रिम रूपमा साउन महिना भित्र दाखिला गर्ने घरधनीलाई घर बहाल करमा दश प्रतिशत छुट दिइनेछ ।

१२. घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क : (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश कानून बमोजिम घर, जग्गा वा घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, शेवा शुल्क र रोक्का शुल्क लगाउन सक्नेछ ।

- (२) प्रदेश कानून बमोजिम प्रदेश सरकारले लगाएको घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कको संकलन घर जग्गा रजिष्ट्रेशनका बखत नगरपालिकाले गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम नगरपालिका मार्फत घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क उठाउन आवश्यक पर्ने साधन, श्रोत, प्रविधि, जनशक्ति र कार्यालयको व्यवस्थापन नभएसम्म नेपाल सरकारबाट तोकिएको कार्यालयले संकलन गर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम संकलित रकममध्ये साठी प्रतिशतले हुन आउने रकम नगरपालिकाको संचित कोषमा र चालिस प्रतिशतले हुन आउने रकम मासिक रूपमा प्रदेश संचित कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (५) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संविधानको अनुसूचीमा प्रदेश र स्थानीय तहको दुवैको साझा अधिकारसूचीमा रहेका कर प्रशासन प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

१३. सवारी साधन कर : (१) अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ बमोजिम प्रदेश सरकारले सवारीसाधन कर लगाउन लगाई असुल गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टिकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि सवारी साधन भन्नाले इन्धन वा यान्त्रिक शक्तिबाट सडकमा चल्ने चार पांग्रे, तीन पांग्रे वा दुई पांग्रे सवारी साधन सम्झनु पर्छ ।

- (२) उपदफा (१) मा जुन सुकै कुरा लेखिएको भएतापनि टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, विद्युतीय रिक्सा (ई-रिक्सा) र पावर ट्रिलरमा नगरपालिकाले सवारी साधन कर लगाई असुल उपर गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम नगरपालिका मार्फत सवारी साधन उठाउन आवश्यक पर्ने साधन, श्रोत, प्रविधि, जनशक्ति र कार्यालयको व्यवस्थापन नभएसम्म नेपाल सरकारबाट तोकिएको कार्यालयले संकलन गर्नेछ ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिम संकलित रकम मध्ये संधीय एवं प्रदेश कानून नगरपालिकालाई प्राप्त रकम नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (५) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संविधानको अनुसूचीमा प्रदेश र स्थानीय तहको दुवैको साझा अधिकारसूचीमा रहेका कर प्रशासन प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

१४. भूमिकर (मालपोत): (१) नगरपालिकाले भूमिकर (मालपोत) लगाई उठाउन सक्नेछ ।

- (२) यस ऐन बमोजिम सम्पत्ति कर लाग्ने घर जग्गा बाहेकको अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लाग्नेछ र त्यस्तो जग्गाको जग्गाधनीले भूमिकर (मालपोत) तिर्नुपर्नेछ ।
- (३) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, नगर कार्यपालिका र कुटनीतिक नियोगको नाममा भएका जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लाग्ने छैन ।
- (४) प्राकृतिक प्रकोपको अवस्था वा अन्य गम्भीर परिस्थितिमा नगरपालिकाले आधार र कारण खोली त्यसबाट प्रभावित सबैले समान सुविधा पाउने गरि भूमिकर (मालपोत) करमा छुट वा मिनाहा दिने निर्णय गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम छुट दिने निर्णय भएकोमा सो निर्णय भएको मितिले १५ दिनभित्र त्यसको सूचना नगर सभाको बैठक चलेको भए नगर सभामा र बैठक नचलेको भए त्यसपछि बस्ने सभाको पहिलो बैठकले पारित गर्नुपर्नेछ ।
- (६) नगरपालिकाले यस दफा बमोजिमको भूमिकर (मालपोत) आफैले उठाउन वा नेपाल सरकार अन्तर्गतको कुनै कार्यालय मार्फत उठाउने व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (७) भूमिकर (मालपोत) प्रत्येक वर्ष मंसिर मसान्तभित्र कर एकाई वा सम्बन्धित बडा कार्यालय वा नगरपालिकाले तोकिएको कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।
- (८) नगरपालिकाले प्राकृतिक प्रकोपको अवस्था वा विशेष परिस्थिति सिर्जना भएकोमा आधार र कारण खोली नगरपालिकाभर वा त्यसको कुनै खास क्षेत्र तोकिएको क्षेत्रको जग्गाको भूमिकर (मालपोत) बुझाउने म्याद बढाउन सक्नेछ । सो म्यादभित्र भूमिकर (मालपोत) बुझाएकोमा म्यादभित्र बुझाएको मानिनेछ र थप शुल्क लाग्ने छैन । तोकिएको समयमा भूमिकर नबुझाएमा आर्थिक ऐनमा तोकिए बमोजिमको जरिवाना समेत थप गरि असुल गरिनेछ ।

१५. मनोरञ्जन कर: (१) प्रदेश सरकारले अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ बमोजिम चलचित्र घर, भिडियो घर, साँस्कृतिक प्रदर्शन हल, कन्सर्टजस्ता मनोरञ्जन स्थलमा देखाइने मनोरञ्जनका साधनमा मनोरञ्जन कर लगाउन सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिमको मनोरञ्जन कर एकमुष्ट तोकिएको अवस्थामा सोही बमोजिम र अन्य मनोरञ्जन स्थलको प्रवेशको लागि खरिद गरिने टिकटको मूल्यमा लाग्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम मनोरञ्जन करबाट उठेको रकम मनोरञ्जन स्थलको धनीले कर उठाएको महिना भन्दा पछिल्लो महिनाको पच्चिस गते भित्र नगरपालिकामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम मनोरञ्जन कर वापत संकलित रकमको साठी प्रतिशतले हुन आउने रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको संचित कोषमा मासिक रूपमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (५) उपदफा (३) को समय अवधिभित्र कर दाखिला नगरेमा वार्षिक पन्ध्र प्रतिशतका दरले हुन आउने व्याज रकम जरिवानाको रूपमा असुलउपर गरिनेछ ।
- (६) यस दफा बमोजिमको करको नियम र प्रशासन नगरपालिकाले गर्नेछ ।

(७) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संविधानको अनुसूचीमा प्रदेश र स्थानीय तहको दुवैको साझा अधिकारसूचीमा रहेका कर प्रशासन प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. विज्ञापन कर: (१) नगरपालिकाले नगरपालिका क्षेत्र भित्र विज्ञापन प्रयोजनका लागि राखिएका सूचनापट्टी (होर्डिङबोर्ड) वा अन्य विज्ञापन सामग्रीमा विज्ञापन कर लगाई असुल गर्न सक्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले उपदफा (१) बमोजिमको विज्ञापन करबाट संकलित कर रकमको साथै प्रतिशतले हुन आउने रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको संचित कोषमा र चालिस प्रतिशतले हुन आउने रकम प्रदेश संचित कोषमा मासिक रूपमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस दफा बमोजिमको विज्ञापन सामग्री राख्न नगरपालिकाबाट अनुमति लिनुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (५) बमोजिमको अनुमति पत्र दिँदा सर्वसाधारण जनताको हित सम्बन्धी अन्य कुराको अतिरिक्त विज्ञापन राख्न पाउने अवधि, नवीकरण गर्नुपर्ने समय, नवीकरण नगरेमा लाग्ने शुल्क, सौन्दर्य विगान नहुने कुरा, सामग्रीको भाषिक शुद्धता र शालीनता जस्ता शर्त किटान गरिएको हुनुपर्नेछ ।

(५) कुनै कम्पनी, फर्म, एजेन्सी सँस्था वा व्यक्तिले अरु कसैले प्रायोजन गरेको सूचनापट्ट (होर्डिङबोर्ड) वा अन्य विज्ञापन सामग्री राखेमा यस दफा बमोजिमको विज्ञापन कर सम्बन्धित प्रायोजकबाट असुल गरी राजस्व एकाई वा सो एकाईले तोकेको बैंक खातामा दाखिला गर्नुपर्नेछ ।

(६) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा सरकारी सँस्थाका जग्गा वा सम्पत्ति (पोल आदि) मा विज्ञापन सामग्री राखेमा कर उठाउनु अघि कर इकाईले सो निकायसँग समन्वय गरी कर असुल गर्नुपर्नेछ ।

(७) व्यापारिक वा व्यावसायिक प्रयोजनको लागि राखिएको विज्ञापनमा लागेको कर छुट वा मिनाहा हुन सक्नेछैन ।

(८) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाको तर्फबाट राखेका विज्ञापनमा कर लाग्ने कर लाग्ने छैन ।

(९) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संविधानको अनुसूचीमा प्रदेश र स्थानीय तहको दुवैको साझा अधिकारसूचीमा रहेका कर प्रशासन प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

१७. व्यवसाय कर: (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा व्यवसाय दर्तामा र नवीकरणमा नगरपालिकाको आर्थिक ऐनले निर्धारण गरे बमोजिम वार्षिक व्यवसाय कर लगाउन र उठाउनेछ ।

(२) एकै व्यक्तिले आफ्नो नाममा एक वा एकै प्रकृतिका व्यवसाय वा शाखा एक वा सोभन्दा बढी स्थानमा सञ्चालन गरेकोमा साठी दिनभित्र सोको जानकारी कर इकाईलाई दिनुपर्नेछ ।

(२) यस दफा बमोजिमको व्यवसाय कर वार्षिक रूपमा बुझाउनु पर्नेछ । कुनै करदाताले अग्रिम रूपमा पाँच वर्षको कर एकमुष्ट बुझाउन चाहेमा त्यस बापत लाग्ने रकममा १० प्रतिशतले छुट दिइनेछ ।

(३) करदाताले व्यवसाय सञ्चालन गर्दा निवेदनसाथ पेश गरेका विवरणमा हेरफेर परिवर्तन वा नामसारी गर्नुपर्ने भएमा त्यसको कारण परेको मितिले साठी दिनभित्र कर इकाईमा जानकारी दिनुपर्नेछ ।

(४) कर अधिकृतले यस दफा बमोजिम करदाताले पेश गरेका विवरण छानविन गरी अन्यथा देखिए यथार्थ विवरण पेश गर्न तीस दिनको म्याद दिई करदातालाई सूचना दिन सक्नेछ ।

(५) एकपटक व्यवसाय दर्ता भएपछि खारेजीको निवेदन नपरेसम्म सो व्यवसाय सञ्चालनमा रहेको मानी कर असुल गरिनेछ ।

(६) कुनै करदाताले लाग्ने कर बुझाई व्यवसाय दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद- ५

करदाता दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था

१८. करदाताको पहिचान तथा दर्ता: (१) व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपूर्व दर्ता गरेर मात्र व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(२) कर इकाईले यस ऐन बमोजिम कर तिर्नुपर्ने व्यक्ति वा करदाताको पहिचान गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम करदाताको पहिचान गर्दा व्यक्ति वा करदाताको नाममा रहेको सम्पत्ति, निजले गरेको कारोबार र कर इकाईलाई कुनै श्रोतबाट प्राप्त सूचना तथा सो इकाईले छानविन गर्दा देखिएका आधारमा करदाताको परीक्षण गरिनेछ ।

(४) कर इकाईले यस ऐन बमोजिम कर तिर्नुपर्ने दायित्व भएका करदाताको विवरण खुलाई करदाता दर्ता गरी राख्नुपर्नेछ ।

(५) नेपाल सरकारबाट स्थायी लेखा नम्बर लिएका करदाताले कर सम्बन्धी कारोबार गर्दा सोही नम्बरको प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

१९. करदाताको दायित्व:- यस ऐन बमोजिम कर तिर्नुपर्ने कर्तव्य भएका करदाताको देहाय बमोजिम दायित्व हुनेछ:

(क) आफूलाई करदाताको रूपमा दर्ता गराउने ।

(ख) निर्धारित समयमा विवरण पेश गर्ने ।

(ग) निर्धारित समयमा कर दाखिला गर्ने ।

(घ) यस ऐन बमोजिम कुनै शुल्क, जरिवाना वा ब्याज बुझाउनु पर्ने भए समयमा बुझाउने ।

(ङ) हिसाब किताव र अभिलेख दुरुस्त राख्ने ।

(च) कर अधिकृतले मागेको सूचना तथा तथ्यांक समयमा उपलब्ध गराउने ।

(छ) कर इकाईलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।

२०. करदाताको अधिकार:- (१) करदातालाई देहाय बमोजिमको अधिकार हुनेछः

- (क) सम्मानपूर्वक व्यवहारको अधिकार
- (ख) प्रचलित कानून बमोजिम सूचना प्राप्त गर्ने अधिकार
- (ग) कर सम्बन्धी विषयमा प्रमाण पेश गर्ने मौका प्राप्त गर्ने अधिकार
- (घ) प्रतिरक्षाको लागि कानून व्यवसायी वा लेखा परीक्षक नियुक्ति गर्ने अधिकार
- (ङ) कर सम्बन्धी गोप्य कुराहरू यस ऐनमा उल्लेख भए बाहेक अनतिक्रम्य हुने अधिकार

(२) करदाताले उपदफा (१) बमोजिमको अधिकारको दाबी गर्न आफ्नो दायित्व पूरा गरेको हुनुपर्नेछ ।

२१. करदाताको प्रतिनिधित्वः (१) करदाताको प्रतिनिधित्व करदाताको परिवारको उमेर पुगेको सदस्य, माथवर व्यक्ति वा निजको कानून व्यवसायी वा लेखापाल वा लेखापरीक्षक वा निजले लिखित रूपमा अख्तियारी दिई पठाएको उमेर पुगेको वारेसले गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरणः यस दफाको प्रयोजनका लागि उमेर पुगेको भन्नाले १८ वर्षको उमेर पुगेको व्यक्ति सम्झनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिनिधित्व गर्न सक्ने व्यक्तिका तर्फबाट गरिएका कामकारवाही करदाता स्वयंले गरेको मानिनेछ ।

परिच्छेद ६

विवरण दाखिला सम्बन्धी व्यवस्था

२२. विवरण दाखिला दिन आदेश दिन सक्ने:- (१) यस ऐन बमोजिम कर बुझाउनुपर्ने दायित्व भएको व्यक्तिले कर विवरण नबुझाएमा वा विवरण दाखिला गर्दा व्यहोरा फरक पारी दाखिला गरेको भनी शंका गर्न सकिने आधार र कारण भएमा कर अधिकृतले आधार र कारण खोली कर विवरण दाखिला गर्न आदेश दिन सक्नेछ । त्यस्तो आदेश प्राप्त भएमा सम्बन्धित व्यक्तिले सो आदेश प्राप्त भएको मितिले पैतिस दिन भित्रमा कर इकाईमा विवरण दाखिला गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको म्यादाभित्र विवरण दाखिला गर्न नसक्ने सम्बन्धित व्यक्तिले आधार र कारण खोली समयावधि थपको लागि निवेदन दिएमा कर अधिकृतले बढीमा तीस दिन सम्मको समयावधि थप दिन सक्नेछ ।

२३. विवरण सच्याउन सकिनेः (१) यस परिच्छेद बमोजिमको कर विवरण दाखिल भइसकेपछि कुनै तथ्य सम्बन्धी वा गणितीय भूल भएको भन्ने लागेमा करदाताले पहिला विवरण दाखिल भएको मितिले तीन महिनाभित्र यथार्थ, तथ्य र सही अंकसहितको करको विवरण पेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जे सुकै लेखिएको भएता पनि आर्थिक वर्षको अन्त भइसकेपछि व्यतित भइसकेको आर्थिक वर्षको विवरण सच्याउन सकिने छैन ।

परिच्छेद - ७

कर दाखिला सम्बन्धी व्यवस्था

२४. कर दाखिला गर्नुपर्नेः (१) यस ऐन बमोजिम दाखिला गर्नु पर्ने कर ऐनको परिच्छेद ४ मा उल्लेख गरिएकोमा सोही समयमा र समय उल्लेख नभएको हकमा प्रत्येक आर्थिक वर्षको मंसीर मसान्त भित्र कर एकाईमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(२) यस ऐन बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गरी दाखिला गर्नु पर्ने कर कट्टी भएको महिना पछिको महिनाको २५ गते भित्र कर एकाईमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

२५. कर दाखिलाको निस्सा दिनु पर्ने : करदाताले यस ऐन बमोजिम बुझाउन पर्ने कर वा गैर कर राजश्व वा अन्य रकम बुझाएपछि करदातालाई तत्काल त्यसको निस्सा दिनुपर्नेछ ।

परिच्छेद - ८

कर फिर्ता र समायोजन

२६. कर फिर्ता सम्बन्धी व्यवस्था : (१) करदाताले यस ऐन बमोजिम कर बुझाउँदा तिरेनु पर्ने भन्दा बढी कर दाखिला गरेकोमा सो कर रकम फिर्ता माग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फिर्ताको लागि निवेदन परेकोमा व्यहोरा साँचो देखिएमा कर अधिकृतले निवेदन परेको एक महिना भित्र माग बमोजिम फिर्ता दिने निर्णयका लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष स्वीकृतका लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्वीकृतिका लागि पेश भएकोमा पेश भएको ७ दिन भित्र फिर्ता दिने वा नदिने सम्बन्धमा टुंगो लगाई कार्य फछ्यौट गरी सक्नु पर्नेछ ।

- २७. कर समायोजन सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) करदाताले दफा २६ बमोजिम फिर्ता पाउने ठहरिएको रकम दाखिला गर्नु पर्ने कर रकममा समायोजन गर्न कर अधिकृत समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम फिर्ताको लागि निवेदन परेकोमा व्यहोरा साँचो देखिएमा कर अधिकृतले निवेदन परेको एक महिना भित्र माग बमोजिम कर समायोजन गर्ने निर्णयका लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष स्वीकृतका लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम स्वीकृतिका लागि पेश भएकोमा पेश भएको ७ दिन भित्र कर समायोजन गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धमा टुंगो लगाई कार्य फछ्यौट गरी सक्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ९

कर परीक्षण र कर निर्धारण

- २८. कर परीक्षण र कर निर्धारण:** (१) यस ऐन बमोजिम करदाताले विवरण पेश नगरेको वा पेश गरेको विवरणमा देहायका सबै वा कुनै काम कुरा भए गरेको देखिएमा कर अधिकृतबाट कर परीक्षण गरी कर निर्धारण गरिनेछ :
- (क) खातापाता, हरहिसाब वा अभिलेख दुरुस्त नदेखिएमा ।
- (ख) गलत वा झुट्टा कागजात/विवरण संलग्न गरेको देखिएमा ।
- (ग) यथार्थ कारोबार नदेखाएको विश्वास गर्नुपर्ने कारण भएमा ।
- (घ) कारोबारका आधारमा करको दायित्व कम देखाएकोमा ।
- (ङ) करको दर फरक पारेकोमा ।
- (च) कानून बमोजिम कर छुट वा मिनाहा हुन नसक्नेमा पनि सोको दाबी गरेकोमा ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिएमा करदातालाई आधार र कारण खुलाई आफ्नो स्पष्टीकरण पेश गर्न तीस दिनको सूचना दिनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम सूचना प्राप्त भएकोमा करदाताले सूचनामा तोकिएको म्याद भित्र आफ्नो स्पष्टीकरण पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (४) कर अधिकृतले उपदफा (३) बमोजिम तोकिएको म्यादभित्र करदाताले स्पष्टीकरण पेश गरेमा सो समेतलाई आधार बनाई र स्पष्टीकरण पेश नगरेमा कानून बमोजिम कर निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
- (५) करदाताले स्वयं कर निर्धारण गरी विवरण पेश गरेको अवस्थामा विवरण पेश गरेको मितिले चार वर्ष भित्र कर अधिकृतले पुनः कर निर्धारण वा संशोधित कर निर्धारण गर्नुपर्ने सन्तोषजनक आधार र कारण भएमा करदातालाई सफाईको मौका दिई त्यस्तो कर निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
- २९. कर निर्धारणको सूचना:** (१) यस ऐन बमोजिम कर अधिकृतबाट कर निर्धारण भएकोमा बुझाउनु पर्ने कर रकम, स्थान, समय सिमा र बैंक खाता नम्बर समेत उल्लेख गरी करदातालाई कर निर्धारणको सूचना दिनु पर्नेछ ।
- (६) यस ऐन बमोजिमको कर दाखिला गर्दा निर्धारणको सूचना प्राप्त भएपछि करदाताले सो सूचनामा उल्लेखित स्थान र समयसिमा भित्र कर दाखिला गर्नु पर्नेछ ।
- (७) उपदफा (१) बमोजिम कर रकम बैंक दाखिला गरिएकोमा करदाताले त्यसको सम्बन्धित भौचर कर इकाईमा बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - १०

कर संकलन सम्बन्धी व्यवस्था

- ३०. कर संकलन सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) यस ऐन बमोजिम असुल उपर गर्नुपर्ने कर, व्याज र शुल्क वापतको रकम करदाताले यस ऐनमा तोकिएको अवधिमा दाखिला नगरेमा कर अधिकृतले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको पूर्व स्वीकृति लिई देहायको एक वा एक भन्दा बढी तरिका बमोजिम कर असुल गर्न सक्नेछ :
- (क) करदातालाई फिर्ता गर्नुपर्ने रकम भए त्यसमा कट्टा गरेर ।
- (ख) नेपाल सरकार प्रदेश सरकार स्थानीय सरकार वा सरकारी स्वामित्वका संस्थाबाट करदाताले पाउने रकमबाट कट्टा गर्न लगाएर ।
- (ग) कुनै तेस्रो व्यक्तिले करदातालाई तिर्नुपर्ने रकम करदाताको पूर्व सहमति लिई कट्टा गरेर ।
- (घ) बैंक वा वित्तीय संस्थामा रहैको करदाताको रकमबाट कट्टा गर्न लगाएर ।
- (ङ) करदाताको कारोवार रोक्का गरेर ।
- (च) करदाताको चल तथा अचल सम्पत्तिमाथि दावि वा कब्जा गरेर ।
- (छ) करदाताको सम्पत्ति एकैपटक वा पटक पटक गर तोकिए बमोजिम लिलाम विक्रि गरेर ।

- (२) उपदफा (१) को खण्ड (छ) बमोजिम लिलामको कारवाही सुरु भएपछि यो कारवाही समाप्त हुनु पूर्व कर दाखिला गर्न ल्याएमा बुझाउन बाँकी कुल रकमको थप पाँच प्रतिशत शुल्क सहित असुल गरिनेछ ।
- (३) लिलामबाट प्राप्त रकम करदाताले तिर्नुपर्ने कर रकम भन्दा बढि भएमा बढि भएजति रकम साठी दिनभित्र सम्बन्धित करदातालाई फिर्ता दिनुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम रकम फिर्ता गर्दा निजले उपलब्ध गराएको बैंक खातामा जम्मा गरिदिनु पर्नेछ ।

३१. किस्ताबन्दीमा कर असुली : कुनै खास करदातालाई बिपेश परिस्थितिमा समयमा कर तिर्न नसक्ने कारण भई सो कुराको निवेदन गर्न आएमा कर अधिकृतले जाँचबुझ गर्दा कारण सन्तोषजनक देखिएमा पर्चा खडा गरि बढिमा एक वर्षभित्र तीन किस्तामा कर दाखिला गर्न आदेश दिन सक्नेछ । तर ढिला बुझाए बापत यस ऐन बमोजिम लाग्ने ब्याज मिनाह हुने छैन ।

परिच्छेद -११

जरिवाना शुल्क र ब्याज

- ३२. जरिवाना लाग्ने:** यस ऐनको पालना नगरी करको दायित्व हटाएमा कर अधिकृतले कर बिगोको दश प्रतिशत जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- ३३. ब्याज लाग्ने :** यस ऐन बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने कर समयमा दाखिला नगरेमा तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकमको वार्षिक १० प्रतिशत ब्याज लाग्नेछ ।
- ३४. अभिलेख नराखेमा शुल्क लाग्ने :** यस ऐन बमोजिम अभिलेख राख्नुपर्ने कर्तव्य भएका करदाताले अभिलेख नराखेमा रु १००० शुल्क लाग्नेछ ।
- ३५. समयमा विवरण दाखिला नगरेमा शुल्क लाग्ने :** यस ऐन बमोजिम विवरण दाखिला गर्नुपर्ने दायित्व भएका करदाताले समयमा विवरण दाखिला नगरेमा प्रति विवरण रु १,०००/- शुल्क लाग्नेछ ।
- ३६. झुठा विवरण दिएमा शुल्क लाग्ने :** यस ऐन बमोजिम विवरण दाखिला गर्नुपर्ने दायित्व भएका करदाताले झुठा विवरण दाखिला गरी करको दायित्व घटाएमा फरक परेको कर रकम असुल गरी सोको १० प्रतिशत शुल्क लाग्नेछ ।
- ३७. ब्याज नलाग्ने :** यस ऐन बमोजिम लाग्ने शुल्क ब्याज र जरिवानामा पुनः ब्याज लाग्ने छैन ।

परिच्छेद-१२

पूर्वदिश र प्रशासकीय पुनरावलोकन

- ३८. पूर्वदिश माग गर्न सक्ने :** (१) कुनै करदातालाई यस ऐन बमोजिम लगाइएको कर,दस्तुर, शुल्क वा ऐनका व्यवस्था बारे द्विविधा भएमा सोको निराकरणका लागि निजले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन दिएकोमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले द्विविधा निराकरण गर्न पूर्वदिश जारी गरी करदातालाई सो पूर्वदिश उपलब्ध गराउनेछ ।
- (३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अदालतमा विचाराधीन रहेको वा अदालतबाट निर्णय भईसकेको विषयमा यस दफा बमोजिम पूर्वदिश जारी गर्न सकिने छैन ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिमको पूर्वदिश अदालतको आदेशबाट अन्यथा नभएसम्म कायम रहनेछ ।
- ३९. प्रशासकीय पुनरावलोकन हुन सक्ने :** यस ऐन बमोजिमका देहायका निर्णयमाथि प्रशासकीय पुनरावलोकन हुन सक्नेछ ।
- (क) कर अधिकृतले गरेको कर निर्धारण, पुनः कर निर्धारण र संसोधित कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय ।
- (ख) यस ऐन बमोजिम लाग्ने वा लागेको कर र गैरकर राजश्व तथा अन्य दस्तुर, शुल्क, ब्याज सम्बन्धी निर्णय ।
- ४०. प्रशासकीय पुनरावलोकनको प्रक्रिया :** (१) यस ऐन बमोजिमको कर निर्धारणको निर्णय उपर चित्त नबुझे करदाताले सो निर्णय भएको मितिले ३० दिनभित्र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसमक्ष प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि परेको निवेदनमाथि ६० कार्यदिन भित्र कारवाही र किनारा गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - १३

पुनरावेदन

४१. **उजुरी नलाग्ने** : यस ऐन बमोजिम प्रशासकीय पुनरावलोकन गर्न सकिने विषयमा त्यस्तो पुनरावलोकन नभई कुनै अदालतमा कुनै उजुर लाग्ने छैन ।
४२. **पुनरावेदन दिन सक्ने** : (१) प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय भएकोमा सो मितिले र प्रशासकीय पुनरावलोकन नहुने विषयमा कारण परेको मितिले चित्त नबुझ्ने पक्षले ६० दिनभित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।
(२) जिल्ला अदालतले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

परिच्छेद - १४

गैरकर राजस्व

४३. **सेवाशुल्क तथा दस्तुर** : नगरपालिकाले संविधानको अनुसूची ८ बमोजिमका क्षेत्र र विषयमा आफूले पुर्याएको सेवाबापत सेवाशुल्क तथा दस्तुर लगाई उठाउन सक्नेछ ।
४४. **पर्यटन शुल्क**: (१) नगरपालिकाले आफैं नियमन गरेको पर्यटकीय स्थल, पर्यटन व्यवसाय र पर्यटकीय क्रियाकलापमा पर्यटन शुल्क लगाई उठाउन सक्नेछ । पर्यटकीय क्षेत्रमा उपलब्ध गराएको सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मानी पर्यटन शुल्क लगाउनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र पर्यटक प्रवेश गरेको आधारमा मात्र पर्यटक शुल्क लगाइने छैन ।
४५. **सवारी साधन पार्किङ शुल्क** : नगरपालिकाले आफूले निर्माण वा व्यवस्था गरेको सवारी साधन पार्किङ स्थलमा सवारी साधन पार्किङ शुल्क लगाई उठाउन सक्नेछ । तर नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारले निर्माण गरेका राष्ट्रिय र प्रदेश स्तरका राजमार्गको छेउछाउ वा पेटीमा पार्किङ शुल्क उठाउन सक्ने छैन ।
४६. **बहाल विरौटी शुल्क**: नगरपालिकाले सार्वजनिक, स्थानीय सरकारको नाममा रहेको र ऐलानी जग्गा र त्यस्ता जग्गामा रहेका पोखरी, हाटबजार, प्रदर्शनस्थल र ती ठाउँमा राख्न अस्थायी अनुमति लिएका पसलमा बहाल विरौटी शुल्क लगाई उठाउन सक्नेछ ।
४७. **जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु शुल्क** : नगरपालिकाले जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तुको कारोबारमा शुल्क लगाई उठाउन सक्नेछ ।
४८. **केवलकार शुल्क** : (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालन भएका केवलकारमा शुल्क लगाई उठाउन सक्ने छ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको शुल्क केवलकार सञ्चालकले प्रवेश टिकटमा नै समावेश गरी संकलन गर्नुपर्नेछ ।
(३) उपदफा (२) बमोजिम संकलन गरेको शुल्क संकलन गरेको महिनापछिको महिनाको २५ दिनभित्र विवरणसाथ कर एकाईमा दाखिला गर्नुपर्नेछ ।
४९. **डुंगा परिवहन (बोट सेवा) शुल्क** : नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालन भएका डुंगा परिवहन (बोट सेवा) मा शुल्क लगाई उठाउन सक्नेछ ।
५०. **अन्य शुल्क लगाउन सक्ने** : (१) नगरपालिकाले अनुसूची- २ मा उल्लिखित विषय र क्षेत्रमा शुल्क लगाई उठाउन सक्नेछ ।
(२) नगरपालिकाले संविधान र अन्तर सरकारी वित्तीय व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को विपरित नहुने गरी आफूले प्रदान गरेको सेवा, सुविधा र व्यवस्थापन गरेका थप वा नयाँ क्षेत्र वा विषयमा शुल्क लगाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सेवाशुल्क लगाउने वा त्यसको दरमा हेरफेर गरेको कुराको विवरण नगरपालिकाले त्यस्तो निर्णय भएको मितिले सात कार्यदिन भित्र नगर सभाको बैठक चलेको समयमा सभामा र त्यस्तो बैठक नचलेको समयमा त्यसपछि बस्ने सभाको पहिलो बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

५१. छुट वा मिनाहा : (१) नगरपालिकाले खास अवस्थामा यस ऐन बमोजिम लाग्ने वा लागेको गैरकर राजश्वमा आधार र कारण खुलाई आंशिक वा पूर्ण रूपमा छुट दिन वा मिनाहा गर्न सक्नेछ । यसरी छुट दिँदा समान अवस्थाका सबै करदातालाई समान व्यवहार गर्नु पर्नेछ ।

(२) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले कुनै परियोजना वा विकास कार्यका लागि खास सामग्री, कारोबारमा कर नलाग्ने व्यवस्था गरेमा नगरपालिकाले तत् तत् सरकारसँग समन्वय गरी कर छुट सम्बन्धी सो व्यवस्थाको पालना गर्ने गराउनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम गैरकर, राजश्व छुट वा मिनाहा दिएको विवरण सभाको बैठक चलेको समयमा सभामा र त्यस्तो बैठक नचलेको समयमा त्यसपछि बस्ने सभाको पहिलो बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-१५

समन्वय सम्बन्धी व्यवस्था

५२. नेपाल सरकारसँग समन्वय : (१) नगरपालिकाले संघीय कानून वा ऐन बमोजिम असुल उपर गर्नुपर्ने कर वा गैरकर राजश्व असुल गर्न एक द्वार प्रणाली अपनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको एक द्वार प्रणाली अपनाउन नगरपालिका वा नगरपालिकाले अधिकार सुम्पेको अधिकृत वा कर अधिकृतले नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारले सो प्रयोजनका लागि अधिकार सुम्पेका अधिकृतसँग समन्वय गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(३) नगरपालिकाले संविधानको साझा सूचीमा रहेका विषयसँग सम्बन्धित कर वा गैरकर राजश्वका आधार र दर वा कर प्रशासनका सम्बन्धमा नेपाल सरकारसँग समन्वय गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्था अन्तर्गत समन्वय गरी टुंगोमा पुगेका विषयहरू यस ऐनमा परेसरह मानिनेछ र ती व्यवस्थाका हकमा यस ऐनका अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सोही अनुसार कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

५३. प्रदेश सरकारसँग समन्वय : (१) नगरपालिकाले प्रदेश कानून वा यस ऐन बमोजिम असुल उपर गर्नुपर्ने कर वा गैरकर राजश्व असुल गर्न एकद्वार प्रणाली अपनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको एक द्वार प्रणाली अपनाउन नगरपालिका वा नगरपालिकाले अधिकार सुम्पेको अधिकृत वा कर अधिकृतले नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारले सो प्रयोजनका लागि अधिकार सुम्पेको अधिकृतसँग समन्वय गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(३) नगरपालिकाले संविधानको साझा सूचीमा रहेको विषयसँग सम्बन्धित कर वा गैरकर राजश्वका आधार वा दर वा कर प्रशासनका सम्बन्धमा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिमको व्यवस्था अन्तर्गत समन्वय गरिएका विषयहरू यस ऐनमा परेसरह मानिनेछ । र ती व्यवस्थाको हकमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सोही अनुसार कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

५४. केन्द्रीय बैंकसँग समन्वय : नगरपालिकाले कर र गैरकर राजश्व संकलनका सम्बन्धमा केन्द्रीय बैंक (नेपाल राष्ट्र बैंक) सँग समन्वय गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

५५. अन्य निकाय, कार्यालय र संस्थासँग समन्वय : नगरपालिका वा सोको कुनै अधिकृतले कर तथा गैरकर राजश्वसँग सम्बन्धित विषयमा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकार अन्तर्गतका सरकारी निकाय, बैंक वा संस्थासँग समन्वय गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-१६

राजस्व प्रस्ताव, तर्जुमा तथा सूचना सम्बन्धी व्यवस्था

५६. राजस्व सम्बन्धी नयाँ प्रस्ताव : नगरपालिकाले कर तथा गैरकर सम्बन्धी नयाँ कर प्रस्ताव तयार गर्दा सरोकारवाला सँग परामर्श गर्नुपर्नेछ ।
५७. सूचना सार्वजनिक गर्नुपर्ने : (१) यस ऐन बमोजिम नगरपालिकाले लगाएको कर र गैरकर राजस्व उठाउने कार्यालयको प्रमुखले राजस्वको दर र त्यसमा भएका हेरफेर सम्बन्धी सूचना सर्वसाधारणको लागि सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।
- (२) नगरपालिकाले उपदफा (१) बमोजिमका कर, राजस्वका दर र त्यसमा भएको हेरफेर समेत मिलाई नगरपालिकाको वेबसाइटमा राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (३) नगरपालिकाले कर र राजस्वका दर र हेरफेर सम्बन्धी केन्द्रीय सूचना प्रणालीमा समेत राख्ने प्रयोजनका लागि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय सो मन्त्रालयले तोकेको कार्यालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद- १७

विविध

५८. विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गर्न सक्ने : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकाले विद्युतीय माध्यम (अनलाइन) बाट करदातालाई सूचना दिने, करदाताले आफ्नो विवरण र प्रमाण पेश गर्ने, कर लगायतको तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम दाखिला गर्ने एवम् कर वा त्यस्तो रकम बुझाइएको रसिद दिने लगायतका कर सम्बन्धी अन्य कामकारवाही गर्न सक्ने व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
५९. ठेक्का लगाउन नपाइने : (१) नगरसभाबाट निर्णय भएकोमा बाहेक नगरपालिकाले आफूले असुल गर्नुपर्ने कुनै कर वा राजस्व ठेक्का लगाई उठाउन पाइने छैन ।
- (२) कर वा राजस्व ठेक्का बन्दोवस्त गर्ने सम्बन्धमा नगरपालिकाले कार्यविधि बनाइ लागु गर्न सक्नेछ ।
६०. अनुसूचीमा हेरफेर : नगरपालिकाले यस ऐनको अनुसूचीमा आवश्यक हेरफेर गर्न सक्नेछ र त्यसरी गरिएको हेरफेरको सूचना बैठक बसेको भए बैठकमा र तत्काल बैठक नबसेको भए त्यसपछि बस्ने नगर सभाको पहिलो बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
६१. कागजातको ढाँचा : (१) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको निर्देशिकामा उल्लेख नभएको वा नतोकेको कुनै विवरण, ढाँचा, तरिका वा जानकारी सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न उपयुक्त देखिएमा नगरपालिकाले आदेश वा सूचना जारी गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमका आदेश वा सूचना सर्वसाधारणको जानकारीका लागि नगरपालिकाको कार्यालय, सूचनापाटी, वेबसाइट र स्थानीय पत्रपत्रिकाको माध्यमबाट उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
६२. सूचना तामेली रित्त पुगेको मानिने : (१) यस ऐन बमोजिम दिनुपर्ने म्याद, सूचना वा कागजात देहाय बमोजिम बुझाए वा पठाएमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई पठाएको वा दिएको मानिनेछ ।
- (क) सम्बन्धित व्यक्तिलाई नै बुझाएको
- (ख) निजको परिवारको उमेर पुगेको सदस्यलाई बुझाएको
- (ग) निजको कानून व्यवसायी वा लेखापाललाई बुझाएको
- (घ) नावालिकको हकमा संरक्षक वा माथवर व्यक्तिलाई बुझाएको
- (ङ) कार्यालय, सँस्था वा निकायको हकमा प्रबन्धक वा प्रशासकीय प्रमुखलाई बुझाएको
- (च) करदाताको ठेगानामा हुलाक रजिष्ट्री पठाएको
- (छ) विद्युतीय माध्यमबाट पठाएको
- (२) कर एकाईको अधिकृतको नाम र पद खुल्ने गरी दस्तखत गरिएको, कम्प्युटर प्रविधिबाट इन्सक्रिप्ट वा इन्कोड गरिएको, छाप लगाइएको वा सो कागजमा लेखी यस ऐन बमोजिम जारी गरिएको, तामेली गरिएको वा दिइएको कागजातलाई रित्तपूर्वकको मानिनेछ ।
६३. कागजातको अभिलेख राख्ने : (१) यस ऐन बमोजिम कर बुझाउनु पर्ने दायित्व भएको प्रत्येक व्यक्ति वा करदाताले देहाय बमोजिमका आवश्यक कागजातहरू सुरक्षित गरी राख्नु पर्नेछ ।
- (क) यस ऐन बमोजिम नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्ने कागजात र सोलाई पुष्ट्याई गर्ने सूचना तथा कागजात
- (ख) कर निर्धारण गर्न सघाउ पुर्याउने कागजातहरू
- (ग) खर्च कट्टी गर्नुपर्ने भए सोलाई पुष्ट्याई गर्ने कागजातहरू
- (२) नगरपालिकाले लिखित रूपमा सूचना जारी गरी अन्यथा तोकेकोमा बाहेक यस दफा बमोजिमका कागजातहरू सम्बन्धित आय वर्ष समाप्त भएको मितिले कम्तीमा चार वर्षको अवधिसम्म सुरक्षित राख्नुपर्नेछ ।

६४. **अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने:** यस ऐनको प्रयोजनको लागि नगरकार्यपालिकाको अधिकार प्राप्त अधिकृतलाई सम्बन्धित व्यक्तिलाई झिकाउने, बयान, गराउने, प्रमाण बुझ्ने र लिखित पेश गर्न लगाउने सम्बन्धमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुनेछ ।
६५. **आदेश वा निर्देशन दिनसक्ने:** संघीय र प्रदेश सरकारले कर प्रशासनलाई प्रभावकारी बनाउन नेपालको संविधान र संघीय तथा प्रदेश सरकारको कर सम्बन्धी कानून र यो ऐनको प्रावधानलाई कार्यन्वयन गर्न गराउन आवश्यक आदेश वा निर्देशन दिनसक्नेछ । यस्तो आदेश वा निर्देशन पालन गर्नु नगरपालिकाको कर्तव्य हुनेछ ।
६६. **कर अधिकृतको परिचयपत्र:** कर एकाईमा काम गर्ने प्रत्येक कर अधिकृत र अन्य कर्माचारीले परिचयपत्र आफ्नो साथमा राख्ने, काम गर्ने समयमा लगाउने र कर्तव्य पालनाको शिलशलामा परिचयपत्र सम्बन्धित व्यक्तिलाई देखाउनुपर्नेछ ।
६७. **बिभागिय कारवाहि र सजाय हुने:** (१) कर अधिकृत वा कर प्रशासनसँग सम्बन्धित कुनै कर्माचारीले कर तिर्नु बुझाउनुपर्ने दायित्व भएको व्यक्ति वा करदातालाई हानि नोक्सानी पुर्याउने, करको दायित्व घटिबढि गर्ने, समान अवस्थामा करदाता बिच असमान व्यवहार गर्ने, कुनै करदातालाई अनुचित फाईदा पुर्याउने वा करदाताबाट आफ्नो वा अरु कसैको निजि स्वार्थ पूर्ति गर्ने उदेश्यले कुनै काम गरेमा वा कानून बमोजिम गर्नुपर्ने काम समयमा नगरी दुःख वा हैरानी दिएमा सम्बन्धित व्यक्तिले नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष उजुरी गर्नसक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम उजुर परेमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यक छानबिन गरि सम्बन्धित कर्माचारीको सेवा सम्बन्धी कानून बमोजिम आफूलाई कारवाही गर्ने अधिकार भएको विषयमा आफैले विभागिय कारवाहि गर्ने र कारवाहि अधिकार नभएको विषयमा विभागिय कारवाहिको लागि अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष राय साथ पेश गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम छानबिन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम अनुचित कार्य गरेको खुल्न आएमा अधिकार प्राप्त अधिकारीले आवश्यक कारवाहि गर्न सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम छानबिन र कारवाहि गर्दा प्रमाण नष्ट हुन सक्ने भएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले त्यस्तो कर अधिकृत वा अन्य कर्माचारीलाई सम्बन्धित सेवा सम्बन्धि कानून बमोजिम निलम्बन गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (२) बमोजिम छानबिन गर्ने अवधिभर सो अधिकृतलाई कर अधिकृतको जिम्मेवारीबाट अलग राखिने छ ।
- (६) उपदफा (३) बमोजिमको छानबिन गर्ने र कर अधिकृतको जिम्मेवारीबाट अलग राख्ने अवधि तीन महिना भन्दा बढि हुने छैन ।
६८. **पुरस्कृत गर्न सक्ने:** (१) नगरपालिकाले यथार्थपरक र विश्वसनिय रूपमा तथा कानूनले तोकेको म्यादभित्र कर विवरण बुझाउने, लागेको कर दाखिला गर्ने र कर अधिकृतले अनुरोध गरेका सूचना उपलब्ध गराउने ३ जना करदातालाई प्रत्येक वर्ष पुरस्कार दिने व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने पुरस्कार सम्बन्धि अन्य व्यवस्था नगरकार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
६९. **म्याद हदम्याद नजाने:** यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखेको भएपनि यस ऐन बमोजिम म्याद वा हदम्याद गणना गर्दा देहायको अवधि बाहेक गरि गणना गरिनेछ ।
- (क) अदालतबाट स्थगन वा कर अधिकृत वा अन्य सरकारी निकायबाट रोक्का वा स्थगन भएको अवधि
- (ख) पूनारावेदन गरेकोमा पूनारावेदन तहको अन्तिम निर्णय भएको जानकारी प्राप्त नभए सम्मको अवधि
७०. **निर्देशिका वा दिग्दर्शन (म्यानुअल) बनाउने अधिकार:** यस ऐन बमोजिमको काम र प्रभावकारी रूपमा गर्न नगरपालिका वा नगरपालिकाले अख्तियारी दिएको अधिकारीले आवश्यक निर्देशिका वा दिग्दर्शन बनाउन सक्नेछ ।

अनुसूची - १

(दफा १० उपदफा (४)को (घ) संग सम्बन्धित)

हासकट्टी गर्ने तरिका

यस ऐन बमोजिम सम्पत्तिको हासकट्टी गर्ने तरिका समान कट्टी तरिका (यूनिफर्म चार्ज मेथड) को फिक्सड इन्सटालमेण्ट मेथड अनुसार हुनेछ । यसको गणना देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

सुत्र:

हासकट्टी रकम = $\frac{\text{सम्पत्तिको प्रारम्भिक मूल्य} - \text{अनुमानित शेष मूल्य}}{\text{सम्पत्तिको आयु (वर्ष)}}$

उदाहरण:

कुनै सम्पत्तिको मूल्य शुरुमा रु १००००००/- छ । यसको आयु २० वर्ष छ । बीस वर्षपछि यो सम्पत्ति विक्री गर्दा रु १०००००/- आउँछ भने यसको प्रति वर्ष हासकट्टी रकम निम्नानुसार हुन्छ ।

हासकट्टी रकम = $\frac{१०००००० - १०००००}{२०}$

$$= \frac{९०००००}{२०}$$

$$= ४५०००/-$$

(प्रतिवर्ष रु ४५०००/- हासकट्टी खर्च घटाउन पाइन्छ ।)

सुत्र प्रयोग गर्ने तरिका:

(क) हासकट्टी गर्ने प्रयोजनको लागि देहाय अनुसारको संरचनाको आयु निर्धारण गरी गणना गरिनेछ ।

क्र.सं.	संरचनाको प्रकार	संरचनाको आयु
१	बाँसको बारबेर गरी माटोको लिउन गरेको / नगरेको र प्लास्टिक/ खर/कर्कटपाताको छानो भएको	१० वर्ष
२	ईटा/ढुङ्गा - माटोको जोडाइ - बाँस/काठ/ सिमेन्टले बारबेर गरी प्लास्टिक/खर/कर्कट पाताको छाना लगाएको	२० वर्ष
३	काठको घर कर्कटपाताको छाना भएको र सेड	२५ वर्ष
४	फलामको फ्रेम जस्तापाताको बारबेर र छाना भएको	३० वर्ष
५	कर्कटपाताको छानो भएको ईटा, ढुङ्गा सिमेन्टको जोडाई भएको	३५ वर्ष
६	आर सि.सि. सिमेन्ट प्लास्टर भएको कर्कट पाता वा ढलान छानो भएको	५० वर्ष

(ख) संरचनाको शेष मूल्य प्रारम्भिक मूल्यको दश प्रतिशतले हुने रकम कायम गरी गणना गरिनेछ ।

अनुसूची २

(दफा ५० को उपदफा (१)संग सम्बन्धित)

स्थानीय सरकारले शुल्क लगाई उठाउन सक्ने विषय क्षेत्रहरू

- १ . खानेपानी, धारा, पोखरी र घाट
- २ . बिजुली
३. टेलिफोन
४. वातावरण, फोहरमैला व्यवस्थापन,सरसपाई र ढल व्यवस्थापन
५. शौचालय, स्नान गृह
६. सार्वजनिक पार्क
७. हाटबजार
८. पशु बधशाला
९. अतिथिगृह र छात्रवास
- १०.अचल सम्पत्ति मुल्याङकन शुल्क
- ११.मर्मत सुधार (आफूले निर्माण गरेका यस अनुसूचिमा उल्लेखित साधन र सुविधाको मर्मत

अनुसूची-३

(दफा १० को उपदफा (१०) सँग सम्बन्धित)

सूर्योदय नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

फिक्कल, इलाम

वडा नं.:-

सम्पत्तिको विवरण

सि.नं.	जग्गा/घर धनीको नाम	पेशा	ठेगाना		जग्गाको विवरण					भौतिक संरचनाको विवरण र किसिम (संकेत)	भौतिक संरचना बनेको मिति	भौतिक संरचनाको				भौतिक संरचनाको प्रयोग				वहालमा लिए नदिएको	प्रयोगकर्ता	कैफियत		
			बाटोको नाम	घर नं.	साविक गाविस	वडा नं.	नक्सा नं.	कि.नं.	क्षेत्रफल			लम्बाइ फि	चौडाइ फि	क्षेत्रफल वर्ग फि	तला संख्या	आवास	व्यापार	औद्योगिक	संस्थागत					

द्रष्टव्य: (क) करदाताले यो विवरण पेश गर्दा विवरणलाई पुष्टि गर्ने देहायका कागजात समेत संलग्न राख्नुपर्नेछ :

(क) अघिल्लो वर्ष कर तिरेको रसिद प्रमाण (सम्पत्ति कर/मालपोत (भूमिकर)/वहाल कर/व्यवसाय कर/नक्सापास दस्तुर/संरचना अभिलेखीकरण दस्तुर) जग्गा

(ख) धनी प्रमाणपुर्जाको प्रतिलिपि वा जग्गाको स्वामित्व र क्षेत्रफल खुलेको प्रमाण कागजात । (ग) निर्माण सम्पन्न भएको वा घर भएको प्रमाण ।

(ख) भौतिक संरचनाको किसिम महलमा देहाय बमोजिमको संकेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ :

(१) बाँसको बारबेर गरी माटोको लिउन गरेको / नगरेको र प्लास्टिक/ खर/कर्कटपाताको छानो भएको

(२) ईँटा/दुङ्गा - माटोको जोडाइ - बाँस/काठ/ सिमेन्टले बारबेर गरी प्लास्टिक/खर/कर्कट पाताको छाना लगाएको

(३) काठको घर कर्कटपाताको छाना भएको र सेड

(४) फलाम को फ्रेम जस्तापाताको बारबेर र छाना भएको

(५) कर्कटपाताको छानो भएको ईँटा, दुङ्गा सिमेन्टको जोडाई भएको

(६) आर सि.सि. सिमेन्ट प्लास्टर भएको कर्कट पाता वा ढलान छानो भएको